

SYLLABUS (II. ciklus studija)

Odsjek	Odsjek za sociologiju – Studijski program sociologija				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Antropologija kao kritika savremenog društva				
Šifra/kod	SOC 412	Status (obavezni ili izborni)	Obavezni	ECTS	Jednopedmetni studij Sociologija: 5
Ciklus studija	II	Semestar	I	NPP 2025/2026.	
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Nema				
Jezik izvođenja nastave	BHS				
Nastavnik/ca	Ime i prezime	Prof.dr. Stefaan Jansen			
	Kontakt podaci	Kabinet: 64 Email: stef.jansen@ff.unsa.ba		Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.
Saradnik/ca	Ime i prezime				
	Kontakt podaci			Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija.
Sedmični broj kontakt sati	Jednopedmetni studij Sociologija: predavanja 2; seminar 0; vježbe 2				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	U ovom predmetu proučavamo kako (socijalna/kulturna) antropologija može doprinijeti kritičkom razumijevanju savremenih društvenih dinamika. Antropologija je specifična u tom pogledu. S jedne strane, ona je rezolutno empirijska društvena nauka: kroz etnografiju ona istražuje ono što postoji, ili je postojalo, u svijetu. Polazna tačka joj je ono što jeste. A s druge strane, antropologija nikada ne uzima to što jeste zdravo za gotovo kao jedinu moguću realnost. Naprotiv, ona pokazuje do koje su mjere društveni poreci i procesi kontingentni proizvodi ljudskih praksi. Time ona otvara prostor za zamišljanje alternativa. U ovom predmetu ćemo se fokusirati na to kako etnografski uvidi mogu inspirisati kritičku svijest o dominaciji, nejednakosti, borbe i solidarnosti. Proučavaćemo odnos između, s jedne strane, detaljnih, etnografskih nalaza o 'malim' životima i, s druge, uvida u 'velike' procese – na primjer, geopolitike, klimatske krize, kapitalizma, rata, migracija, kolonijalizma. Koji analitički pristupi i teorijski koncepti mogu nam biti korisni za razumijevanje tog odnosa? I kako antropološki rad može potaknuti kritičko ispitivanje dominantnih objašnjenja o tome kako je društveni život uređen, kako se može urediti i kako se treba urediti? U ovom predmetu ćemo tražiti odgovore na ta pitanja kroz prizmu savremenih etnografskih studija iz različitih dijelova svijeta.				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	- Upoznavanje studenata/kinja sa specifičnom kritičkom dispozicijom koju kultivira antropologija i s ključnom ulogom svijesti o kontigentnosti u njoj; - Upoznavanje studenata/kinja sa nekoliko bitnih domena u kojima se ta kritika razvija u savremenoj antropologiji;				

	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznavanje studenata/kinja sa nekim ključnim konceptima i teorijskim okvirima za kritičku analizu društvenih pojava; - Osposobljavanje studenata/kinja da prepoznaju, razumiju i objašnjavaju ukorijenjenost te kritike u etnografskoj istraživačkoj praksi; - Unaprijeđenje kompetencije studenata/kinja za antropološku analizu društvenih pojava u jednom okviru u kojemu se ukrštaju 'mikro' i 'makro' društveni procesi; - Osposobljavanje studenata/kinja da primjene antropološki pristup kako bi izgradili argumentovano i empirijsko potkrijepljeno kritičko rasuđivanje o različitim društvenim pojavama, uključujući iz vlastitog okruženja; - Osposobljavanje studenata/kinja da upotrebljavaju ključne antropološke koncepte i sofisticiranu terminologiju kada formulišu takvo kritičko rasuđivanje; - Jačanje sposobnosti studenata/kinja da prepoznaju i suspendiraju vlastitih pretpostavki koje odražavaju normativne društvene ideje
SDG (cilj održivog razvoja)	SDG 4 - Kvalitetno obrazovanje SDG 5 - Rodna ravnopravnost SDG 10 - Smanjenje nejednakosti SDG 15 - Očuvanje života na zemlji SDG 16 - Mir, pravda i snažne institucije
Ishodi učenja	<p>Znanje: Nakon pohađanja predmeta, studenti/kinje će imati alate kojima će moći prepoznati specifičnu kritičku dispoziciju koju kultivira antropološki pristup; sintetizirati i artikulirati taj pristup upotrebljavajući koncepte, terminologiju i empirijske primjere iz različitih domena koji se tematiziraju u savremenoj antropologiji; razumjeti, objasniti i obrazložiti ključnu ulogu etnografskih istraživanja u tom pristupu;</p> <p>Kompetencije: Nakon pohađanja predmeta, studenti/kinje će imati alate kojima će moći operisati sa konsolidovanom i izraženom senzibilnošću i otvorenošću za globalnu raznovrsnost društvenih praksi i za njihove različite kontekstualne značaje i objasniti vrijednost toga sopstvenim riječima; prepoznati kontingentnost društvene stvarnosti i objasniti vrijednost takvog prepoznavanja sopstvenim riječima; prepoznati, kritički preispitati i suspendirati vlastite pretpostavke i dominantne normativne ideje u društvu u kojemu žive, i raspravljati o njihovoj kontingentnosti na osnovu empirijskih argumenata; identifikovati razne oblike dominacije i nejednakosti, uključujući one koje nisu odmah vidljive, u svijetu oko sebe; prepoznati, raščlaniti i kritičko ispitati takve obrasce na osnovu empirijske analize u kojoj identifikuju veze između mikro i makro pojava.</p>

Sadržaj kolegija/nastavnog predmeta		
Sedmica	Nastavna jedinica	
Datum		
1.	Uvodna sesija	
2.	Modernost i 'napredak'	
3.	Balkanizam	
4.	Evropeizacija	
5.	Kolonijalizam	
6.	Neoliberalizam	
7.	Rasizam	

8.	Polusemestralna provjera znanja studenata
9.	Antropocentrizam
10.	Patrijarhat
11.	Razumijeti dominaciju I
12.	Razumijeti dominaciju II
13.	Razumijeti dominaciju otpor
14.	Dominacija, otpor, saučešništvo
15.	Zaključna sesija
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završna provjera znanja za studente/kinje I. i II. ciklusa po Bolonjskom procesu
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Nastava će se sastojiti od predavanja, uključujući audiovizualne materijale, i vježbi u kojima se fokusiramo na diskusiju i kritičko promišljanje.								
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	<p>Svaka nastavna jedinica će biti organizovana oko izabranih tekstova na BHS i na Engleskom jeziku. <u>Dobro znanje Engleskog jezika je preduslov za ovaj predmet.</u> Čitanje obavezne literature u pripremi za relevantnu nastavnu jedinicu je nabitniji oblik studentskog rada za ovaj predmet.</p> <p>Struktura bodovanje:</p> <table> <tr> <td>Redovno prisustvo nastavi</td><td>10%</td></tr> <tr> <td>Učešće u vježbama</td><td>20%</td></tr> <tr> <td>Polusemestralna provjera znanja</td><td>20%</td></tr> <tr> <td>Završna provjera znanja</td><td>50%</td></tr> </table>	Redovno prisustvo nastavi	10%	Učešće u vježbama	20%	Polusemestralna provjera znanja	20%	Završna provjera znanja	50%
Redovno prisustvo nastavi	10%								
Učešće u vježbama	20%								
Polusemestralna provjera znanja	20%								
Završna provjera znanja	50%								
Skala ocjenjivanja	<p>Konačan uspjeh studenata/studentkinja nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi:</p> <p>a) 10 (A) - izuzetan uspjeh bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95-100 bodova; b) 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85-94 boda; c) 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75-84 boda; d) 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65-74 boda; e) 6 (E) - zadovoljava minimalne uslove, nosi 55-64 boda; f) 5 (F, FX) - ne zadovoljava minimalne uslove, manje od 55 bodova.</p>								
Literatura	<p>Svaka nastavna jedinica će biti organizovana oko izabranih tekstova na BHS i na Engleskom jeziku. Precizna uputstva za svaku nastavu jedinicu će biti dostupna tokom semestra.</p> <p>Balandije Ž. [Balandier G.] 1998 (1967). <i>Politička antropologija (preveo N Bertolino)</i>. Beograd: XX Vek.</p> <p>Birešev A. 2012. 'Politička ekologija Bruna Latura' U: Birešev A., Pudar G. i Bošković D. (ur.) <i>Priroda, etika, politika: ekološke (pre)okupacije i (pre)orijentacije</i>. Beograd:</p>								

	<p>IFDT.</p> <p>Brković Č. 2017. <i>Managing ambiguity: how clientelism, citizenship, and power shape personhood in Bosnia and Herzegovina</i>. Oxford: Berghahn.</p> <p>Čengić N.N. 2022. "'While it lasts': strategizing with precarity in internationally funded project labor in Sarajevo' <i>Focaal</i> 96, 88-101.</p> <p>Crehan K. 2016. <i>Gramsci's common sense: inequality and its narratives</i>. Durham: Duke UP.</p> <p>Čupić Č. (ur.) 2002. <i>Politička antropologija: hrestomatija</i>. Beograd: Fakultet političkih nauka.</p> <p>Delijež R. [Deliège R.]. 2012 (2006). <i>Istorija antropologije (preveli P Sekeruš i T Valčić)</i>. Beograd: XX vek.</p> <p>Denich B. 1977. 'Women, work and power in modern Yugoslavia' In: Schlegel A. (ed) <i>Sexual stratification</i>. New York: Columbia UP. 215-244.</p> <p>Gledhill J. 2000. <i>Power and its disguises (2nd ed)</i>. London: Pluto.</p> <p>Gramši A. [Gramsci A.] 2008. 'Hegemonija, intelektualci i država (prevela V Vukelić)' U: Đorđević J. (ur.) <i>Studije kulture: zbornik</i>. Beograd: Službeni glasnik. 148-154.</p> <p>Hol S. [Hall S.]. 2018 (1992). <i>Zapad i ostatak sveta (prevela I Maksić)</i>. Beograd: Karpos.</p> <p>Helms E. 2008. 'Ljubi se istok i zapad: rod, orijentalizam i balkanizam u bošnjačkim diskursima' U: Jambrešić Kirin R. & Prlenda S. (ur.) <i>Feminizmi u transnacionalnoj perspektivi: promišljanje sjevera i juga u postkolonijalnosti</i>. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku - Centar za ženske studije. 23-40.</p> <p>Helms E. 2024. 'Race in place: scales of difference along the Balkan Route of migration' <i>Ethnic and Racial Studies</i> 48:3, 472-497.</p> <p>Jansen S. 2020. <i>Razlog za dom (prevod IEF)</i>. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku.</p> <p>Jansen S. 2020. <i>Čežnja u međuvremenu: 'normalan život' i država u jednom sarajevskom naselju (prevela A Bajazetov)</i>. Beograd: XX Vek.</p> <p>Kalb D. & Halmai G. (ur.) 2020 (2011). <i>Naslov: nacija, podtekst: klasa. Populizam radničke klase i povratak potlačenih u neoliberalnoj Evropi (prevela A Okerić Zaid)</i>. Sarajevo: Udruženje za izgradnju mira.</p> <p>Kalezić D. & Brković Č. 2016 'Queering as Europeanisation, Europeanisation as Queering' In: Bilić B. (ed) <i>LGBT activism and Europeanisation in the post-Yugoslav space</i>. London: Palgrave. 155-177.</p> <p>Kosseleck R. 1985 (1979). <i>Futures past: on the semantics of historical time (transl. K Tribe)</i>. Cambridge: MIT Press. 267-288.</p> <p>Latur B. 2011. <i>Nikada nismo bili moderni: esej iz simetrične antropologije (prevela O Petronić)</i>. Novi Sad: Mediterran.</p> <p>Luelen T. [Lewellen T.] 2001 (1992). <i>Uvod u političku antropologiju (preveo N Gajić)</i>. Čačak: Gradac.</p> <p>Papić Ž. & Sklevicky L. (ur.) 2003 (1983). <i>Antropologija žene (2. izdanje)</i>. Beograd: XX Vek.</p> <p>Petrović T. 2012. <i>YUOPA: Jugoslovensko nasleđe i politike budućnosti u pstjugoslovenskim društvima</i>. Beograd: Fabrika knjiga.</p> <p>Rexhepi P. 2018. 'The politics of postcolonial erasure in Sarajevo' <i>Interventions</i> 20:6, 930-945.</p> <p>Roseberry W. 1994. 'Hegemony and the language of contention' In: Joseph G.M. & Nugent D. (eds) <i>Everyday forms of state formation</i>. Durham: Duke UP. 355-366.</p> <p>Scott J.C. 1985. <i>Weapons of the weak: everyday forms of peasant resistance</i>. New Haven: Yale UP.</p> <p>Scott J.C. 1990. <i>Domination and the arts of resistance</i>. New Haven: Yale UP.</p> <p>Simić A. 1983. 'Machismo and cryptomatriarchy: power, affect, and authority in the contemporary Yugoslav family' <i>Ethos</i> 11:1/2, 66-86.</p> <p>Spasić I. 2007. 'Bruno Latur, akteri-mreži i kritika kritičke sociologije' <i>Filozofija i društvo</i> 18:2, 43-72.</p> <p>Todorova M. 1998 (1997). <i>Imaginarni Balkan (prevele D Starčević i A Bajazetov)</i>. Beograd: XX Vek.</p> <p>Verderi K. [Verdery K.] 2005 (1996). <i>Šta je bio socijalizam i šta dolazi posle njega? (preveo V Kostić)</i>. Beograd: Fabrika knjiga</p>
Napomene	

